

Béguinot staat rechtop in zijn stijgbeugels. (bl. 36).

— Schiet er vijf minuten tusschen en neem de rest gevangen, want de gevangenis is niet groot genoeg voor allen.

— *Tir à volonté!* riep de sergeant.

De Sanskulotten vuurden zonder orde, zonder kommando, hun slachtoffer uitkiezend en het neerleggend.

De jongelingen toonden een onverschrokken moed. Zonder wapens sprongen zij op hun vijanden, doch zonder hen te kunnen treffen. De Fransche soldaten drongen in de huizen, doorzochten hoeken en kasten, staken met de bajonetten door de matrassen, snuffelden bloedgierig op de zolders en in de kelders en waar zij er ook ontmoetten, drong het scherpe staal door den blauwen kiel der jongelingen. In den namiddag lag er een doodsche stilte boven de stad. Er was geen spoor meer van den opstand. In den Bruul goten de vrouwen emmers water op den stoep hunner deuren, om de bloedplassen weg te spoelen. Slechts de patrouljes doorkruisten de eenzame straten en de vroege avond viel treurig neder, terwijl de lijken in een breede groeve op het kerkhof bij elkander werden begraven. Hoog aan den hemel lichtte de maan als een lijklamp.

Rust zacht, onbekende helden! Uw dood is niet zonder

uitslag geweest! Gij staat op een eerezuil in onze geschiedenis, en gij hebt getoond dat Vlaanderen niet gedwee het juk van den vreemdeling torst.

In de donkere hollen der gevangenis liggen Willem Tuytgen, Janneke Knops, Heratens en hun andere gezellen met lichte wonden, geboeid op den kouden vloer. Wat zal hun lot wezen? Janneke heeft zijn schalkschheid niet verloren.

— Zie, zegt hij tot Willem, wij slapen toch in het grootste gebouw van Mechelen. Ik vrees dat we morgen enger zullen liggen. Van dezen morgen waren wij meester en nu... Een aardig ding is de oorlog.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DE VERSCHRIKKELIJKE NACHT.

...en op hetzelfde oogenblik bleven de molenwieken staan en vorm-

den een groot kruis, door den Zalig-
maker aan den laatsten blik van
zijn moedigen soldaat getoond.

Georges Eeckhout (Les fusillés
de Malines).

Als in een kled van blank doorschijnend goud slierde de
Octoberzon over de nokken en daken.

Hoe heerlijk!

Kon zulke ochtend de voorbode wezen van een rampza-
ligen dag! En toch zou die dag met bloedige letters in de
geschiedenis van den *Boerenkrijg* worden aangestipt. Het
onheil glom uit de oogen van Béguinot, die, met de handen
op den rug, in de groote zaal van het Raadhuis op en neer
wandelde. Hij wist dat Jan Meving ontsnapt was, en nu
kwam men hem melden, dat baron de Meer van Moorsel en
diens echtgenoot, vermomd, door de Leuvense poort het
open veld hadden bereikt. Officier Armaury de Roy bracht
zelf het bericht.

— Die brigand, buldert de generaal, heeft zich zeker
naar de troepen te Duffel begeven, en hen op de hoogte
gebracht van den toestand der zaken alhier. Er valt niet te
dralen, ik moet dat nest uitroeien.

En onmiddellijk kwam het bevel dat het Fransche leger
tegen de patriotten moest oprukken.

Willem Tuytgen en Janneke Knops werden wakker op
het stroo der gevangenis. Buiten, op het raam van het hoo-
ge, kleine venster, speelde een zonnestraal. Wat moet het
buiten schoon wezen. O, de lucht, de vrijheid! de vriende-
lijke gezichten van het dorp! Weemoed daalde in hun ziel,
doch Uilenspiegel liet zich door het lot niet terneerslaan.

— Dag, Willem, zegt hij. Goed geslapen?

— Ik heb akelige dromen gehad, Jan.

— Nachtmerrie's. Brrr, daar houd ik niet van. Ik droom-
de van Bonheyden, hé, hé! dat we daar op een stroozolder
lagen.

— Ja, Jan, ja, maar het torentje van Bonheyden zullen
we niet meer zien.

— Bah, ze kunnen ons maar eens hebben, Willem. Nog
liever wil ik dood zijn, dan dagelijks door de Sanskulotten
gejudast te worden.

— Gods heilige wil geschiede, sprak Willem. Indien ons
uur niet gekomen is, zal de redding wel opdagen... Hoor
eens!

Beiden luisterden.

In de verte vernam men de zware stem der artillerie.

— Wat is dat? vraagt Willem.

— Het kanon!

— Wat zou dat beteekenen?

— Voor den drommel, onze vrienden van Duffel wagen
een aanval op de stad Mechelen.

Het gebulder der vuurmonden weerklinkt tot in het diep-
ste en meest verwijderde krocht der gevangenis. Al de pa-
triotten knielen neder en richten vurige gebeden tot den
Allerhoogste, opdat de goede zaak zou zegevieren. De angst
verteert hun boezem. Gedurig onderbreken zij hun gebed,
om naar het gedommel der kanonnen te luisteren. Als de
ebbe en vloed stijgt en daalt de hoop in het hart der patriot-
ten. Doch het schijnt, tot nu toe, dat het rumoer van den
strijd nadert, men vecht tot onder de wallen van Meche-
len... Willem en Janneke bezien elkander met een glans van
vreugde in de oogen...

— De onzen overwinnen, zegt Janneke, daar is geen
twijfel aan.

— Ja, men zou zeggen dat de Sanskulotten in de stad
worden teruggedreven. Het geweervuur der aanvallers be-
heerscht het hunne.

— Wat is dat?

— Wederom het kanon... ginder ver.

— 't Is misschien hulp, die opdaagt voor de patriotten,
om de Sanskulotten geheel te verpletteren.

— Ja, maar waarom wordt het geweervuur aan weerszij-
den heviger?

— Wel, een laatste poging der Sanskulotten, een wanho-
pige weerstand

Ja, de weerstand is wanhopig, want snel en aanhoudend
weergalmt het geknetter der wapenen, dat van stond tot
stond door den zwaren slag der vuurmonden wordt afgewis-

seld. Eindelijk sterft het rumoer uit... nog enkele geweer-
schoten... daarna volledige stilte...

Het pleit is beslist. Wie is overwinnaar? De patriotten of
de Sanskulotten? Vrijheid of dwingelandij?

De vaderlanders beleven een half uur van onbeschrijflij-
ken angst. Eindelijk vernemen zij het gerucht van binnentre-
dende troepen. Welke zouden het wezen?

— Ik geloof dat het de patriotten zijn, zegt Willem Tuyt-
gen.

— Waarom? vraagt Janneke.

— Omdat het Fransche garnizoen zooveel tijd niet zou
noodig gehad hebben, om te defileeren.

— Meent gij dat? Ik niet.

Willem bezag zijn schranderen gezet.

— Wat is uw gedacht?

— Dat de republikeinen overwinnen, want anders zou-
den de patriotten ons reeds hebben verlost. Hoor... zoo
regelmatig, zoo stil, defileeren onze troepen niet.

Er naderen stappen en stemmen, doch langzaam, zonder
vreugdegeroep.

— Daar zijn ze, zegt Willem.

De gevangenis wordt ontgrendeld... Ja, daar zijn ze:
Giele, die met honderd man naar Duffel trok, toen Willem
Tuytgen op Mechelen inrukte, Toon Van Eylen en de an-
deren...

Doch, men moet hen niet ondervragen. Hun bleekheid,
hun blikken, hun houding, alles zegt genoeg wat er ge-
beurd is..

Verslagen!

Met een vloek worden zij naar binnen geworpen. Nauwe-
lijks zijn de Sanskulotten vertrokken, of Willem valt in Gie-
le's armen.

— 't Is mijn fout! roept hij. Vrienden, ik heb u in het
verderf gestort. Ik ben te roekeloos geweest. Hadde ik
mijne voorzorgen genomen, wij zouden Mechelen hebben
behouden. Maar ik liet mij wijsmaken, dat de patriotten
Linth overwonnen hadden en, zonder verdere berichten in
te winnen, heb ik er aan geloofd.

— Neen, onderbrak hem Giele, gij hebt goed gedaan.
Iedereen zou in uwe plaats zoo gehandeld hebben.

Doch Willem Tuytgen schudde het hoofd.

— Goed gedaan? herhaalde hij mistroostig. Neen, neen,
ik weet wel beter. Zoodra Mechelen eenmaal in mijn
macht was, had ik de poorten moeten sluiten en de stad van
een sterke bezetting voorzien. Een koerier had u kunnen
verwittigen. Gij zoudt op de Franschen ingerukt zijn, en
zoo hadden wij ze tusschen twee vuren verpletterd. Neen,
neen, ik heb als een domoor gehandeld, en zulke domheid
is misdadig in het huidige oogenblik.

— Willem beschuldigt zich ten onrechte, bracht Janneke
Knops in 't midden. Wij verkeerden allen in dezelfde be-
goocheling. Toen de dragonders op de markt kwamen, was
ik liederen aan 't zingen.

— 't Is allemaal nog niets, Willem, zei Giele geruststel-
lend. De ramp kan nog worden hersteld. In geheel Vlaan-
deren is geen gehucht, dat niet tegen de Franschen opstaat.
De steden beginnen stilaan het platteland te volgen. Ant-
werpen zal vandaag of morgen in onze macht wezen, en te
Lier zijn wij nog altijd meester. Onze vrienden zullen met
nieuwe troepen opdagen. Wees niet mismoedig, Willem:
wij zouden gehandeld hebben als gij, en niemand heeft u
iets te verwijten.

Die goede woorden beurden Willem een weinig op.

Nu vertelde Giele wat er voorgevallen was.

— In het kamp van Duffel, zoo begon hij, vernamen wij
de inneming van Mechelen door de patriotten. Gij begrijpt
onze uitbundige vreugde. Iedereen, Willem, sprak over uwe
stoutmoedigheid en dapperheid. Gister, in den namiddag,
ontvingen wij slechte tijdingen... Mechelen was wederom
in de macht der Franschen! Velen wilden onmiddellijk op
de stad inrukken, doch de dagen zijn reeds kort en de hoof-
den besloten vóór den ochtend op marsch te gaan, zoodat
de strijd bij het eerste morgenkrieken onder de wallen van
Mechelen kon aanvangen. Stipt werden die bevelen nage-
komen. Dezen morgen tastten wij de stad aan. Béguinot,
die ons zeker als een handvol beschouwde, wilde ons over-
rompelen, doch hij was verplicht zijn garnizoen te verdee-
len, wijl wij de Dietsche, de Antwerpsche en de Koepoort

te gelijk bestormden. De overwinning was aan onze zijde, de Franschen weken reeds achteruit, toen wij in den rug werden overvallen door versterkingstroepen, die in den nacht met kanonnen uit Antwerpen vertrokken. Aan het Bruine Kruis, tegen de Antwerpsche poort, had een hevig gevecht plaats, doch eindelijk bezweken wij onder de overmacht.

— Wat zal men met ons nu doen? vroeg Willem.

— Ons naar de andere wereld zenden, antwoordde Janneke lachend.

— Men kan ons toch niet allemaal fusilleeren, merkte Giele op.

— En waarom niet?

— Omdat wij zoo talrijk zijn.

— Hoe talrijker, hoe liever, spotte Uilenspiegel. Hoe meer de duivel heeft, hoe meer hij hebben wil.

Verscheidene boeren konden in de richting van Leuven vluchten, waar de pastoor van Duffel het gros van het leger verzamelde.

Onder hen bevonden zich de zeventigjarige grijze Leest, Flips van Elcke, Peer Bosmans, Frans de Becker, van Keerbergen, Geerts, Rombaut van Hever, enz. Doch zij verkozen zich krijgsgevangen te geven, omdat zij hoopten hun vrienden in de gevangenschappen van Mechelen terug te zien.

's Namiddags werden zij in dezelfde zaal geleid, waar Jan Meving ter dood veroordeeld werd. De krijgsraad bestond uit den brigade-overste Mazingant, voorzitter; Chameau, bataljon-aanvoerder; Lefebvre, kapitein; Carnaud, kapitein en Dalon, onder-luitenant, allen benoemd door generaal Béguinot. Weer begonnen dezelfde formaliteiten, als voor Meving: Fransche lezing, beschuldigingsakten, onder-vragingen. Ooggetuigen verklaren dat de patriotten, die als helden op het slagveld hadden gestreden, ook voor de rechtbank zich met waardigheid en fierheid gedroegen. Allen weigerden hun aanvoerders te noemen, en bekenden dat zij de wapenen hadden opgenomen, om de dwingelandij te bevechten. Toen de beurt aan Janneke Knops kwam, en men dit tengere manneke zag met zijn schalkschen blik, keken de rechters elkander een oogenblik verwonderd aan.

— Hoe heet gij? vroeg kommandant Mazingant.

— Uilenspiegel.

— Dat is geen naam.

— Anderen noemen mij Jan Knops.

— Hoe oud zijt gij?

— Van Sint Pieter en Pauwel drie-en-twintig jaar.

Die namen van heiligen werkten op de zenuwen der republikeinen.

— Er bestaan geen heiligen meer, zei Mazingant.

— Ja, daar kunt gij veel aan veranderen, lachte de schalk.

— Wat is uw beroep?

— Kwade beesten uitroeijen, en daarenboven ben ik de zotskap van de Rederijkerskamer *De Pioen*.

En toen de voorzitter van den krijgsraad hem deed opmerken, dat er noch Rederijkerskamer, noch zotten meer bestonden, zeide Janneke lachend:

— Zoo, zoo! dat is wat nieuws. Gij hebt *De Pioen* wel uitgerukt, maar wij hielden er zaad van. En wat de zotten aangaat, citoyen, er loopen er meer dan ooit: onder anderen dezulken, die denken de wereld naar hun leest te kunnen schoeien.

— Hebt gij meegevochten? vroeg de voorzitter.

— Als 't God belieft, citoyen.

Vruchteloos wendde Mazingant pogingen aan om een verklikking uit den mond der betichtten te persen. Allen tartten zijn woede of wezen zijn voorstel van de hand. Na een korte deliberatie, werd er een vonnis afgelezen, dat de een-en-veertig brigands ter dood veroordeelde. Zonder de minste ontroering, hoorden de jongelingen die vreeselijke uitspraak aan. Allen te zamen riepen zij:

— Voor God en Vaderland!

's Anderendaags, hoopte men, zou men hen wel komen verlossen. De patriotten moesten reeds in aantocht wezen. Zij lieten zich gedwee naar de gevangenis brengen. Velen richtten zich eerst in voor den nacht, want zij waren doodmoede. Verscheidenen hadden in drie dagen geen oog meer geloken, zonder de ontelbare vermoenissen te rekenen, die zij verduren moesten. Zij strekten hunne afgematte

leden uit op het stroo van den kouden vloer, en sliepen zacht en rustig in, alsof het ouderlijk dak hen beschutte.

Maar hun beulen sliepen niet. Buiten was alles in rep en roer, om ze ten dood te geleiden. Béguinot was naar Brussel vertrokken, doch hij had zijn bloedige bevelen achtergelaten. Om den angst en den schrik der bevolking te vermeerderen, zou de strafuitvoering in den nacht, bij den gloed der toortsen plaats hebben. Op de vier hoeken van de Groote Markt stond een kanon, met kanoniers er neven, die de brandende lont gereed hadden. Kwart na tien werden de patriotten uit hun slaap gewekt.

— Laat mij gerust, zei Janneke Knops. Ik ben dood van den vaak!

— Straks zult ge tijd hebben om lang, heel lang te slapen, spotte een Sanskulot. Vooruit nu!

Zij werden in het binnenhof gerangschikt. In de deur der gevangenis verscheen, tusschen twee ruige soldaten der republiek, de commissaris der stad, met de lijst der veroordeelde patriotten in de hand.

— Zij, wier naam ik noem, treden vooruit, beval hij, en plaatsen zich daar rechts tegen den muur.

En nu vielen de namen langzaam van zijn lippen in den stillen, door de maan helder verlichtten nacht... En bij elken naam trad een man voorwaarts. De namen, welke nu weerklonken in den vreeselijken nacht, zijn namen van helden, die vochten als leeuwen voor het vaderland, zijn namen van martelaars, die hun bloed voor de vrijheid stortten!... En daarom laten wij ze hier volgen. De Vlaming zal elken naam te hunner gedachtenis lezen.

1. Philips Vanelcke, 70 jaar, geboren en wonende te Liest. — 2. Jan Sluys, 56 jaar, geboren te Elewijt en daar woonachtig. — 3. Jan Teurfs, 21 jaar, geboren en wonende te Muysen. — 4. Jan-Michiël Van Rompay, 33 jaar, geboren te Bonheyden en daar woonachtig. — 5. Hendrik Schalenberg, 28 jaar, geboren en wonende te Bonheyden. — 6. Mark Vanderseypen, 38 jaar, geboren te Hoorebeke (bij Audenaarde) en wonende te Hever. — 7. Hendrik Gevaerts, 42 jaar, geboren te Saventhem, woonachtig te Mechelen. — 8. Hendrik Heratens, 24 jaar, te Bonheyden geboren en woonachtig. — 9. Baptist Geeraerts, 35 jaar, geboren te Perck en daar woonachtig. — 10. Antoon Vaneylen, 19 jaar, geboren en wonende te Elewijt. — 11. Jan-Baptist Vervloet, 19 jaar, geboren en woonachtig te Elewijt. — 12. Kornelis Briets, 28 jaar, geboren te Sennegat, departement der Beide-Nethen en aldaar gehuisvest. — 13. Gilis Bull, 36 jaar, geboren te Campenhout en woonachtig te Sennegat. — 14. Pieter Goossens, 41 jaar, geboren te Sinte-Catharina-Waver, woonachtig te Rymenam. — 15. Ange Geerts, 25 jaar, geboren en wonende te Hever. — 16. Antoon Lambrechts, 31 jaar, geboren te Heren en aldaar woonachtig. — 17. Jan-Andries Papen, 20 jaar, geboren te Westerloo en woonachtig te Brussel. — 18. Jozef Boeten, 26 jaar, geboren te Keerbergen en wonende te Rymenam. — 19. Jaak Vilieux, 26 jaar, geboren te Keerbergen en wonende te Rymenam. — 20. Michiel De Golder, 26 jaar, geboren te Brugge en wonende te Mechelen. — 21. Willem Meussemans, 39 jaar, geboren en wonende te Humbeek. — 22. Pieter Jacobs, 49 jaar, geboren te Liesens en gehuisvest te Sinte-Catharina-Waver. — 23. Pieter Verlieven, 23 jaar, geboren en woonachtig te Hever. — 24. Willem Peeters, 32 jaar, geboren en wonende te Mechelen. — 25. Geeraart Meutendeck, 49 jaar, geboren te Hynhoremen, in Holland, woonachtig te Mechelen. — 26. Hendrik-Jozef Knops, 22 jaar, geboren en gehuisvest te Mechelen. — 27. Jan-Baptist Van der Auwera, 20 jaar, geboren te Muysen en aldaar wonende. — 28. Jan-Baptist Peeters, 22 jaar, geboren en wonende te Muysen. — 29. Andries Lemmens, 36 jaar, geboren te Desmert en gehuisvest te Rymenam. — 30. Frans De Becker, 28 jaar, geboren te Walhain en wonende te Keerbergen. — 31. Pieter Bosseman (Bosmans?), 26 jaar, geboren en wonende te Keerbergen. — 32. Jan Geerts, 26 jaar, geboren en wonende te Mechelen. — 33. Hendrik Dewys, 65 jaar, geboren te Eppeghem en wonende te Mechelen. — 34. Jan-Baptist Knops, 23 jaar, van Elewyt. — 35. Willem Tuytgen, 31 jaar, geboren te Mechelen en wonende te Bonheyden. — 36. Frans Tilleux, 60 jaar, geboren en wonende te Mechelen. — 37. Jaak Rombaut, 24 jaar, geboren te Hever en aldaar wonende. — 38. Adriaan Van den Kaux, 28 jaar, geboren

en wonende te Mechelen. — 39. Jan Frans Ka seux, 27 jaar, geboren en wonende te Mechelen. — 40. Pieter-Jozef Teugget, 46 jaar, geboren te Humbeek en aldaar wonende. — 41. Jan-Baptist Selderslaghs, 23 jaar, geboren en wonende te Humbeek.

De een-en-veertig patriotten stonden in een groepje bij elkander. Het was een akelig schouwspel, die jongelingen en volwassen mannen, tot een grijsaard toe, daar, in den glans der maan, tegen zwarte, hooge muren, opeengepakt te zien.

— Vijftien man vooruit! riep de commissaris.

Vijftien boden zich bereidwillig aan. Uit eenige woorden, aan den mond der cipiers ontvallen, meenden zij te begrijpen dat men hen naar Antwerpen zou zenden. Daarom ook hadden allen van hun zakdoek een klein pakje gemaakt, dat enkele voorwerpen behelsde, terwijl ze een korst roggebread in hun schoftzak medenamen.

De vijftien mannen stapten tusschen twee rijen soldaten, akelig door de wilde, roode vlam der toortsen beschenen. Een groep Sanskulotten opende, een andere sloot den droeven stoet. En aldus gerangschikt, kwamen ze bij het kerkhof van Sint-Rombouts. Daar werden de vijftien mannen op ongeveer een meter afstand tegen den kerkmuur gezet, en zes soldaten namen plaats voor elken veroordeelde. Nu eerst gingen hun oogen open... Velen waren half-soezerig in den stoet voortgeschreden, morrend bij zich zelf over den langen weg, dien men hen, afgemat als zij waren, liet afleggen. Er schokte iets vreeselijks door hun zenuwen en de ontwaking was afgrijselijk...

Sterven!...

Dit woord kwam onwillekeurig over hun lippen, waarbij de kloeksten verbleekten. Men moge al zeggen, de dood is voor den mensch een schrikbeeld, het instinkt van het zelfbehoud wordt in de hitte en hevigheid van den strijd tot zwijgen gebracht, dan sneuvelt de krijgsman zonder wee of smart bijna... doch, zoo kalm den dood moeten zien aankomen, als een hond worden neergeschoten, dat is verschrikkelijk. Velen vouwden de handen samen, prevelden een gebed, en herdachten de geliefden, die zij achterlieten.

— Wordt ons geen priester toegestaan? vroeg Vanelcke. Dat weigert men nooit.

Een hoonend gelach was het antwoord.

— Wij hebben geen tijd, om ons met zulke gekke beuzelarijen bezig te houden, zei de officier, die het peleton bestuurde.

— God zij ons genadig, fluisterde de grijsaard.

— Amen, lispelden al de anderen.

— Feu!

De geweren knalden met het gerucht van dik linnengoed, dat men vaneen scheurt. De vijftien patriotten stortten neder, doch verscheidenen waren slechts gekwetst. De ongelukkigen kropen in de vreeselijkste pijnen over den grond.

— Rechargez! beval de officier.

Een tweede losbranding knetterde, doch zonder een einde te maken aan het afschuwelijke tooneel. Uit dien menschenhoop gingen nog kreten op...

— Maakt ze af! luidde het bevel.

De Sanskulotten grepen hun pistolen en sabels... Weldra lagen allen stil en onbeweeglijk in den eeuwigen slaap. De nieuwsgierigen, die den akeligen stoet gevolgd waren, schenen even stil, even bleek, even onbeweeglijk als de vijftien lijken, die in het kerkhofgras lagen uitgestrekt. Pakjes, schoftzakken en drinkflesschen lagen verward op den grond. Terwijl de dragonders en jagers te paard rond het kerkhof bleven, gingen de Sanskulotten en de toortsdraggers de vijftien volgende slachtoffers halen. Deze stonden op het binnenplein der gevangenis, onderling gekscherend of slapend tegen den muur geleund, rustig te wachten. Het geveergeknaal en het gekerm hunner ongelukkige wapenbroeders was niet tot hunne coren doorgedrongen.

— Vijftien man! klonk weer de stem van den commissaris.

Vijftien traden er vooruit, zonder argwaan, zonder angst. Toch verwekten de sombere stilzwijgendheid en de ernstige gezichten der Sanskulotten bij enkelen een rilling.

— Marche!

De tweede stoet ging op weg als de eerste. Maar toen zij het kerkhof naderden, was het besef van hetgeen hen

wachtte, voor die tweede groep verschrikkelijker. Daar lagen de lijken hunner arme broeders. Zij begrepen alles!

Sterven!...

Men wekte hen dus allen om ze in een diepen, eeuwigen slaap te dompelen! Niemand hoorde nog de ademhaling der slapers, die daar lagen. De Sanskulotten moesten tegen wil en dank den heldenmoed der Vlaamsche jongens bewonderen.

— Vrienden, tot in de eeuwigheid, zei een hunner. Dat ons bloed diene tot de redding van Vlaanderen. Voor God en Vaderland!

— Voor God en Vaderland! klonk het uit vijftien monden...

— Feu!

Stuiptrekkend, rolden de ongelukkigen op de lijken hunner broeders. De slachterij herbegon. Meer dan de helft moesten met pistoolschoten worden afgemaakt. Met dezelfde toestel moesten de elf laatsten worden gehaald. Het waren de besten, de oprechtsten, de dappersten onder de dapperen: Willem Tuytgen, Janneke Knops, Giele van Rompaey, Hendrik Schalenberg, Hendrik Heratens, Jan Vervloet, Antoon Van Eylen, De Gelder, Pieter Bosmans, Selderslaghs en Jan-Baptist Van der Auwera.

— Weet ge waar we naartoe gaan? zei Janneke Knops onderweg tusschen de Sanskulotten.

— Naar Antwerpen, meende Willem Tuytgen.

— Veel verder.

— Verder nog. En ik ben reeds zoo moe.

— Wij gaan waar we altijd kunnen uitrusten, Willem.

— Wat wilt ge zeggen?

— Dat men ons naar den dood leidt.

Willem kon een siddering niet onderdrukken.

— Waarom denkt ge dat, Jan? vroeg hij.

— Omdat dezelfde Sanskulottengezichten altijd zijn teruggekeerd... Geloof mij, Willem, onze andere makkers zijn reeds naar de andere wereld verzonden.

Janneke Knops zei dit bedaard, alsof het hem niet aang-ing. Weldra kwamen zij op het kerkhof. Daar lagen reeds dertig lijken... De moedige patriotten bleven eerst, door een gewaarwording van afgrijzen en medelijden aangegrepen, staan. Daarop dreef hen een gevoel van plicht en eerbied, en allen ontteden zich van hun schoeisel, om de lijken niet te onteeren of te kwetsen. In dien doodenstoet lag de ware foltering... Bij de moedigsten ontstond voor een oogenblik een opborreling van opstand en woede. Ontzettende gedachte, in den bloei der jeugd, in den vollen mannelijken leeftijd, brutaal te worden neergeveld.

Maar niemand moest de vreeselijke willekeur, waarvan hij het slachtoffer was, dieper gevoelen dan Willem Tuytgen. Geen enkel lichaam bezat zulke bloeiende krachten als het zijne en beloofde zulke lange, gelukkige dagen. Zijn heldere, open geest, zijn onbezoedeld geweten, zijn sterke gezondheid, zijn forsche spieren, hecht als staal, dit alles teekende verzet aan tegen dergelijken dood.

Hij dacht ook aan zijn moeder, zijn vader, zijn geliefde, die hij te Bonheyden had achtergelaten. Dit alles was een droom, niet waar? Die lijken, die donkere muur, die toortsen, die soldaten met geweren, dat alles was een nachtmerrie, niet waar? Hij zou wakker worden en dit vreeselijke visioen zou verdwijnen.

— En place! werd hem toegesnuwd.

Het was dus toch waar! Men zou van zijn lichaam een bloedigen vleeschklomp maken, als van hen, die daar aan zijn voeten lagen! Men zou hem onder de groene zoden wegstoppen! Ha neen! Ha neen!

Plots springt hij, met het hoofd vooruit, als een stier, die op zijn slachters inbeukt, op de soldaten toe. Hij grijpt er twee met beide handen vast en botst ze tegen elkaar, zoodat ze roerloos vóór hem tegen den grond storten. Hij bijt, hij stamp, hij stoot.

— Maakt hem af! roept de officier.

Doch een kolfslag heeft hem bedwelmd en men kan hem binden. Nu laat hij zich gedwee tegen den muur leiden. De wereld is voor hem reeds dood... Hij ziet in den geest den ouden molen tusschen Rymenam en Bonheyden. Hij ziet hem staan naast den weg, met zijn zwarte wieden, als een reusachtige vledermuis.

— Voor God en Vaderland ! roept Jan Knops, die op het laatste oogenblik ernstig is geworden.

De bliksem vlamt uit de geweren met een knetterenden donder, gevolgd van een dof gerucht van kogels, die door borsten boren. Zij waren gelukkiger dan hun voorgangers, de dertig anderen : de eerste slag voor hen was de genadeslag. Eenige sekonden slechts duurde de doodstrijd. De horizons en landschappen, die zij kenden, verzwonden voor hun geest... totdat alles duister werd. Willem Tuytgen lag naast Janneke Knops. De wieken van den zwarten molen draaiden sneller, daarop langzamer, langzamer, als de hartkloppingen in zijn boezem. Eindelijk hield zijn harte stil, en op hetzelfde oogenblik bleven de zwarte molenwieken staan en vormden een groot kruis, door den Zaligmaker aan den laatsten blik van zijn moedigen soldaat getoond.

Het is volbracht ! Een-en-veertig martelaren liggen in den glans der maan op Sint-Romboutskerkhof uitgestrekt.

Gegroet, gij, stille helden, wier naam slechts door weinige lippen met liefde en eerbied wordt uitgesproken ! Gegroet, moedige Vlamingen, die voor onze vrijheid, voor den Vlaamschen landaard onverschrokken naar den dood zijt gestapt.

Gegroet, edele patriotten van den Boerenkrijg !

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

VERRAAD !

Het zou onmogelijk zijn de geestdrift, de aandoening, de uitbundige vreugde en het innig geluk te beschrijven, waar-
meê mevrouw Rollier, hare dochter Bertha en de dappere Jan Meving in het kamp der patriotten ontvangen werden. Wie een hart heeft, beseft, dat de brave Rollier zijn moeder en zijn zuster met tranen van heil en aandoening tegen de borst drukte ; dat hij Jan Meving, zijn armen vriend, dien iedereen dood waande, in de armen snelde ! Hij zal begrijpen dat er een jubelend hosannah van vreugde en dankbetuiging opging uit de heldhaftige drommen der edelmoedige patriotten, toen dit onverhoopt geluk den nevel van droefheid kwam verdrijven, die sinds de treurige tijding het leger omvlotte ! Nu voelde eenieder zich gesterkt en verstaald tot den strijd, en toen Rollier dien morgen zeide : « Jongens, vandaag trekken wij de Schelde over en rukken op Zele in », barste er een stormig gejuich los en drie duizend monden schreeuwden met bezieling : « Naar den vijand ! naar den vijand ! » terwijl de handen de wapens rondzwaaiden in de lucht.

Het was ongeveer 9 uur in den morgen. Een blijde Octoberzon gloorde dien dag over het bevallig dorpje en wierp vuurvonken en glinsteringen in het staal der zeisen en sabels. Rollier had zijn drieduizend man in de kom van het dorp, nabij de kerk, gerangschikt. Was het de gelukkige wending, die de gebeurtenissen schenen te nemen ? Was het de zonnige blijheid van den blauwen hemel ? Misschien droegen beide omstandigheden er toe bij, doch de vreugde lag op elk gelaat, en door de gelederen liep een kermisruoer van jokkende stemmen en vrolijkheid, alsof men naar een feest in plaats van ten strijde toog.

Naast de schare der patriotten bevinden zich vrouwen, kinderen en grijsaards, die afscheid nemen van degenen, die zij liefhebben, maar dit afscheid heeft ditmaal niets treurigs ; moed en vertrouwen beheerschen de harten met die onberedeneerde overmacht, welke rozen toovert in het verschiet, zooals angst en vrees diezelfde boezems beknellen en in een somberen nacht wikkelen zullen. Voorgevoel van geluk !... Voorgevoel van ramp !... Geheime kracht, die speelt met den sterveling, die hem begoochelt met bedrieglijke *fata morgana* en hem weenen of juichen doet, zonder dat hij weet waarom ! Een zonnestraal beurt hem op ; een nevelachtige avond, en hij buigt neerslachtig en somber het hoofd. Wat een leven thans, wat beweging, wat gejoel in de rozige Octoberzon !

Een mager, misvormd manneke hinkt en trippelt langs de gelederen. Een vuile, slordige plunje zwiert onbevallig aan

zijn kreupele lijf, doch het gezicht is schelmsch en de ondeugende oogjes glinsteren niet al te innemend. Hij draagt een hoed, met pauwveêren bestoken, en er hangt een wijmen korf, vol krijstokjes, op zijn scheeve schoft.

— Hé, kromme ! roept men van alle kanten.

— Gaat gij ook meêvechten, Kromme ? vraagt men hem lachend.

— Vriendelijk bedankt, jongens. Ik schuw de plaatsen, waar de plagen vallen.

— Breek uw been, onheilsvogel !

— 't Is beter een been gebroken dan zijn hals. Ha, ha ! de jongens gaan vechten. Hi, hi hi !... Sus met een zeis !... Peer met een vork !... Jef met een pistool en een geweer, dat niet meer afgaat !... Kobe heeft zijn dorschvlegel bij zich !... Ha, ha, ha !... Die oorlog zal gek zijn om te zien ! Neen, dan weet ik het beter !

— Wat zoudt gij weten, kromme schavuit ?

— Ja, ja, ik weet het wel beter, vervolgde hij. Tistje Driessens weet het veel beter !... Maar, als hij iets zegt, roept men hem toe : Leelijke, kromme schavuit, en andere lieflijkheden meer. Dank u, jongens, dank u... Als kromme Tist wat weet, zwijgt hij. Die zwijgen kan, is zoo rijk als de morgenstond, want hij heeft goud in den mond.

Die terughouding prikkelde de nieuwsgierigheid van die naïeve en eenvoudige buitenjongens. Het waren immers groote kinderen, en bij een kind voor den dag komen met : « Ik weet iets, maar zeg het niet », vuurt zijn weetlust aan.

Eenige boeren-jongelingen naderden den krijtventer.

— Wat weet gij, Tistje ?

— Ha, ha ! men noemt mij al Tistje ! Waarom niet kromme ? Omdat ik wat weet, ha, ha, ha ! Tistje weet wat, en dat maakt hem recht. Iets weten, is zooveel als geld hebben : het maakt recht wat krom is, en wijs wat dom is ! hi, hi, hi !...

De mannen rond hem bekeken het ventje half boosaardig, half met ontzag. Zij hadden veel lust om dien onbeschaamd kinkel over de verwrongen ruggegraat te rammen, doch dan zouden zij het sekreet van Tistje niet vernemen. Kinderen gebruiken kinderlijke middelen.

— Gij weet niets, Tistje, zeiden sommigen.

— Zoo, zoo, Tistje weet niets, hi, hi, hi, dan moet ge hem niets vragen.

De kreupele kende de menschen. Hij begreep het doel dier simpele jongens, doch was te doortrapt om zich te laten verschalken.

— Dan moet men hem niets vragen, herhaalde hij en hij grinnikte, boosaardig rondkijkend, terwijl allen zwegen.

De kerel voelde dat hij de toehoorders, die al talrijker en talrijker waren geworden, in zijn macht had.

... Doch men kent Tistje ; iederen kent Tist. Iedereen betitelde hem met den bijnaam van : kromme, schavuit, deugniet en andere lieflijkheden meer, als hij een onheil voorspelde. Later kwam het toch uit, dat Tistje gelijk had, en wanneer men dan naar het geneesmiddel van de kwaal zocht, wanneer de wonde geheeld, de zwarte hond afgeveerd, de wind gedraaid, de ziekte uit den stal gedreven, de koorts afgebonden, de verstuite hand of voet afgelezen of de duivel bezworen moest worden, dan veranderde het deuntje... Niet waar ? Dan was het : Tistje van hier en Tistje van daar ! Tistje, wat wilt ge drinken ? Tistje, wat wilt ge eten ? Zit neer, Tistje ! Dit is voor u en dit en dat ! Ha, ha, wij kennen die litanie van buiten... Schoppen en stampen, als men Tistje niet noodig had, fleemingen en streelingen, als hij het noodlot kon keeren... De menschen ! de menschen ! Zoo zijn ze ! En Tistje kent ze, en daarom is Tistje niet boos ! Hij vergeet en vergeeft. Hij moet goed doen, hi, hi, hi ! Hij zou het niet kunnen laten. En zijn hart komt vol als hij al die brave jongens daar zoo ziet staan ! Hé, hé, hé, 't is te erg, veel te erg !

Het manneke leek ernstig geworden te zijn. Zelfs de spottende plooi was van zijn gelaat verdwenen ; bedenkelijk schudde hij het verwaarloosd hoofd en blikte strak voor zich, alsof hij in een afgrond al de rampspoeden der wereld onder de gedaante van wangedrochten zag spartelen. Van tijd tot tijd sloeg hij de wimpers op en zijn listige serpentenoogjes blonken dan als parels. Hij bemerkte dat zijn woorden invloed hadden en een duivelachtige vreugde

plooiden zijn magere lippen, die een breeden mond afteekende, als ware het een gapende sabelhouw.

— 't Is te erg, hernam hij, veel te erg!... Nu, gelukkig, dat ge aan dezen kant van het water blijft!... Bij het eerste alarm, kan iedereen naar zijn dorp snellen, en zich schuil houden rondom in de bosschen... dat is waar!

— En wat wilt gij zeggen, Tistje?

— Dat uw kapitein of generaal, ik weet niet wat ge tegen hem zegt, toont, een mensch met een hart, met een goed hart te zijn. Hij gebruikt u niet tot zijn ijdel roem of persoonlijke belangen. Rollier is geen onbezonnen waaghals, die u aan de andere zijde der Schelde zou brengen. En dat is schoon van hem, ik beken het.

De jongens waren versteld... Wat vertelde dit kreupele dier? Een hunner sprak:

— Wel, Tist. Wij gaan de Schelde over.

Het kereltje liet de grootste verwondering blijken. Hij stak den rechterarm uit en wees naar het Noorden, in de richting van den stroom, terwijl hij de verbaasde oogen openspalkte, het voorhoofd rimpelde, en, op ieder woord drukkende, langzaam vroeg:

— Wat... vertelt... gij?... Over de Schelde! Over de Schelde!...

De jongens knikten.

— Is het waar?

— Ja, Tist.

— Neen, ziet, ge wilt met een armen, gebrekkigen man den draak steken. Dat is niet braaf van u, in het geheel niet braaf. Ge moet kunnen lachen en jokken op tijd, maar ernstig zijn, als het zoo'n ernstige zaken geldt. Als ik u gekheden vertel, vermaakt u dan, en giegelt zooveel gij wilt, maar, als de Kromme u niets dan goed wil, als hij haast met tranen in de oogen staat... dan is het onrechtvaardig, ondankbaar en wreed, met hem den spot te drijven.

Het ventje had een weemoedigen toon aangenomen. Het was of hij weenen zou. Wat keek hij bedrukt om zich heen.

— Hoor eens, Tistje, zeiden verscheidenen, wij spotten niet. Het is gemeend. Wij gaan den stroom over... We gaan naar Zele!

— Naar Zele?...

— Ja.

— En... wie brengt u naar Zele?

— Rollier.

— Zeg dat het gekheid is. In Gods naam, zeg dat het gekheid is!

— Het is ernst, Tistje.

— Dan wilt gij het water tusschen u en uwe huizen zetten?

— Natuurlijk.

— Dus, zoohaast gij uiteengeslagen zijt, kunt gij niet terugkeeren naar uwe haardsteden? Neen, dat is niet schoon van Rollier, dat had ik niet van hem verwacht.

— Wel, Tistje, er is geen kwestie van uiteen te worden geslagen. Wij zullen de Franschen kloppen, de Sanskulotten over de grenzen jagen en dan zegevierend weerkomen.

Nu was het duidelijk, dat de verbazing en ontsteltenis van den Kromme geen palen meer kenden.

Hij stak de beide armen klagend in de lucht en riep:

— Is het mogelijk! Is het mogelijk, zoo iets te moeten hooren?... En dit maakt men zulke brave jongens wijs!... Heere God! Laat mij u nog eens allen goed bezien! voor de laatste maal!...

Treurig, aangedaan, staarde Tistje beurtelings naar elk der jongelingen. Er lag diepe deernis, groote droefheid, in zijn blik. Binnensmonds, doch luid genoeg om verstaan te worden, hervatte hij:

— Ik wil ze nog eens allemaal zien, voor den laatsten keer... Arme jongens!... Neel laat zijn oude moeder achter... Het brave mensch zal haar kind nooit meer omhelzen!... En Trineke van de hoeve der Drie Lindens... hoe kan Baptist Kreunens haar verlaten? Weduwe op 24 jaar, met drie kinderen... 't Is hard, heel hard!... En Karel Lemmens ook al... Wacht eens, vrijt hij niet met Lineke Peeters? Ja, ja! Nu, voor die is het zoo erg niet... Achtien jaar, bloeiend en blozend als een kriekske!... Wannes Gavers, die er lang een oogje op heeft, maar tot hier blauwe schenen liep, zal na Karels dood, schoon Lineke wel opvrijen... Dat is een jongen — ik bedoel Wannes Gavers — die voor

Rollier een kaars mag ontsteken... En Kobe, en Peer, en Jef... 't Is allemaal te jong, om zoo koelbloedig naar de slachtbank te zien brengen.

De boeren, die de woorden van den Kromme hoorden, verbleekten. Het waren als vlijmende priemen door hun hart. Een hunner nochtans trachtte te schertsen en zei:

— Tist, jongen, zijt ge dronken en maakt het bier u weemoedig, als ge alles zoo treurig inziet? Gij spreekt over ons alsof wij reeds dood waren. God zij geloofd, wij zijn nog springlevend.

— Dat is de ter dood veroordeelde ook, op het oogenblik dat de beul hem reeds in handen heeft.

— Wat is er dan, Tist?

— Wat er is, antwoordde de kreupele, plots ernstig, als nam hij een moeilijk besluit. Wat er is? Welnu, ik zal het u zeggen...

De kring drong nader tot hem...

— Ik zal het u zeggen, op voorwaarde, dat ge mij iets belooft!

— Ja, ja, wat dan?

— Dat ge mij wederom niet behandelen zult, zooals dikwijls het geval is geweest.

— Neen, neen, Tistje.

— « Neen, neen », dat is gauw gezegd, maar een stoot of slag is even gauw gegeven. Gij weet het wel, Giele, toen ik u zei, dat uw oude koemid van den duivel bezeten was, en naar de Sabbat reed op een bezemsteel, gaaft gij mij zulk een geweldigen schop onder mijn ruggegraat, dat ik eens zoo hoog sprong, als ik vroeger ooit gedaan had... Maar, toen uw jongste kind en uw beste koe op één dag stierven, toen uw vrouw ziek werd en uw paard op stal, steigerend en stampend den dood vond, omdat het den duivel zag, kwaamt gij mij vier uren in den omtrek zoeken; Tistje moest het onheil komen bezweren en meê de tooverheks uit het dorp jagen.

— Dat was geen tooverheks, zeide een jongeling, wiens oogen kwaad en vlammend op den Kromme staarden. Belleke was een braaf menschke, dat geen diertje, hoe klein ook, kwaad zou hebben gedaan. Maar Belleke had uw lange vingers aan 't werk gezien, en daarom moest zij uit het dorp worden verjaagd. Gij zijt een schurk, maak dat ge weg komt!...

De jongeling was op den kreupele toegetreden.

Deze keek hem boos, arglistig en grimmig aan.

— Ziet ge wel! Ziet ge wel! riep hij.

— Blijf, Tist! riep Giele.

— Ik zou niet gaarne! Ik maak dat ik weg kom! Men zal mij hier doodslaan!

— Neen, neen, Tist.

— Ja, ja, en niet neen, neen. Ziet dien razenden boerenheerzoon, Pieter Laenen, eens. Hij begluurt me, alsof hij mij vermoorden wilde. Ik zwijg.

Giele balde de vuist en bekeek den jongeling toornig.

— Gij moet Tist laten spreken, snauwde hij hem toe, en zoo ge een hand naar hem uitsteekt, zult ge met mij af te rekenen hebben.

— Die kerel beliegt u, vrienden, hij belastert een oud mensch, 't brave Belleke.

— Ha, ik laster! herhaalde Tistje grinnikend, ook goed. Zoodat het jongste kind van Giele niet gestorven is? Zoodat zijn beste koe, zijn bonte, nog leeft? Zoodat zijn vrouw nooit ziek is geweest en niet door mij genezen werd, nadat de tooverkol uit het dorp verjaagd was, evenmin als Giele's paard zich doodstampte, omdat het den duivel zag? Dat is allemaal laster, niet waar?

— Neen, dat is waarheid, zei Giele, dat zweer ik.

Pieter Laenen zweeg. Wat vermocht hij tegen die domme dweeperij? Wat tegen een overtuigden bekrompen mensch?

— Spreek, Tist, hernam Giele.

— Ja, spreek, Tist, herhaalde men in koor.

— Welnu, voor het welzijn van degenen, die het goed meenen, zal ik spreken, vervolgde de kreupele. Zooveel te erger voor mij, indien gij het kwaad opneemt; zooveel te erger voor u, indien ge mijn woorden in den wind slaat... Het is dus stellig waar, dat gij het water overtrekt?

— Ja.

— Weet gij dan niet, hoe daar alles gelegen is?

— Neen.
 — Rollier moet het toch weten.
 — Dat denken wij wel.
 — Dat is zijn plicht, sprak Tist, dat is zijn eerste plicht. Hij is uw aanvoerder, hij moet weten waar hij u brengt. Ik, arme dompelaar, ik weet het wel.

— Generaal Rollier kent geheel den toestand, onderbrak Pieter Laenen, die het goed meende.

— Zoo, zoo, Rollier kent geheel den toestand. Dat dacht ik wel. Dan vraag ik mij af wat hij met u van zin is. Niemand van u heeft hem iets misdaan, zou ik denken. Waarom leidt hij u dan naar een gewissen dood? Hij weet dus dat het gros der Fransche legermacht in Oost- en West-Vlaanderen is gevestigd, en zich daar duizenden en duizenden geoefende Sanskulotten bevinden?

— Dat is niet waar, onderbrak hem Laenen, rood van toorn.

— Omdat hij het niet weet, jonge heer. Ben ik blind? Bezie mij eens! riep Tist.

En zijn vurige kijkers schitterden.

— Ik heb er duizenden opgemerkt, met flinke geweren, scherpe bajonetten en met kanonnen... ja, met kanonnen. Dit laatste woord verwekte een schrikkelijke ontsteltenis.

Voor de derde maal herhaalde hij:

— Ja, met kanonnen!

Allen zwegen.

— Het is niet waar! Wie heeft dan de Engelsche soldaten, de welgeoefende Engelsche soldaten, van de kusten verdreven? Wie heeft ze op hun schepen teruggejaagd, de Engelsche soldaten, die ook kanonnen hadden? Wie anders dan de Fransche soldaten? Is dat waar?

— Ja, ja! riep men in 't rond.

— De Engelschen werden verjaagd en al de Sanskulotten zijn in Oost-Vlaanderen gelegerd, terwijl er een groot leger van Rijssel naar Vlaanderen komt afzakken.

— Dat is gelogen, antwoordde Pieter Laenen. De berichten, door generaal Rollier ingewonnen, luiden geheel anders. De legermacht der Franschen is, integendeel, zeer klein, en wij zullen ze geheel vernietigen.

De venijnige oogjes van den Kromme vonkelden als kooltjes vuur.

Hij zegevierde zichtbaar.

— De macht der Franschen is onbeduidend? herhaalde hij.

— Ja.

— Hé, hé! dan begrijp ik Rollier in het geheel niet.

Hij zweeg, maar bleef den kop schudden, als was het voor hem waarlijk een onbegrijpelijk iets.

— Wat begrijpt gij niet? vroeg Laenen, wiens verontwaardiging op zijn eerlijk gelaat te lezen stond.

— Wat ik niet begijp? Wel, wat gij in West-Vlaanderen gaat doen. De macht der Franschen is er onbeduidend, zegt gij; waarom doet men dan over het water zijn eigen zaken niet? Is men in Waasland niet opgestaan?... Werd er te Overmeire niet gevochten? Werden de patriotten niet verpletterd? Ha, zoo, gij moet die van over 't water gaan redderen! Gij moet uw haardsteden verlaten, om die van Zele te verlossen, en de Sanskulotten mogen ondertusschen 'n Klein-Brabant vallen zooveel zij willen? Neen, jongens, dat hangt allemaal niet aaneen, of liever, dat hangt veel te goed aaneen... Weet ge wat?

— Spreek, Tist.

— Ja, ik zal spreken, al moest het mijn hoofd kosten.

— Er zal geen haar van uw hoofd gekrenkt worden, Tist, dat belooft u Giele, zei deze, zijn gebalde vuisten toonend.

— Neen, niemand zal u raken! schreeuwde men in koor.

— Welnu, sprak Tist, gij zijt verkocht!

— Verkocht!

— Ja, verkocht!

— Aan wie?

— Aan de Franschen.

— Door wien?

Het werd doodstil. Pieter Laenen was van bloedrood bleek als linnen geworden. Hij rilde op zijn beenen.

— Door wien?

— Door wien?... Door wien anders dan door hem, die u aanvoert?

— Door...

— Ja!

— Door... Rollier?

— Ja!

Een bons! een gekerm!... En de kreupele schobbejak rolde en tuimelde in het zand, tengevolge van een vervaarlijke oorveeg, die Pieter Laenen hem had toegediend.

De jongeling stond daar bevend van verontwaardiging, en keek met walg het kromme ondiep aan, dat kermend en kreunend op handen en voeten door het stof kroop en eindelijk afzichtelijk en leelijk weer overeind spartelde.

— Ai mij, ai mij! steunde Tist. Maar zooals Giele gevaren is, zult gij ook varen!

Giele had in het eerste oogenblik niet geweten wat te doen. Hem ook stuitte het tegen de borst, Rollier een verrader te hooren noemen, doch daar herinnerde men hem het doorgestane leed, dat hij, onbezonnen genoeg, aan een tooverheks toeschreef, welke door dien schelm, Driessens, onschadelijk zou zijn gemaakt.

— Dat zult gij bekoopen! riep hij, de vuist vooruit stekend, Laenen toe.

— Wat, Giele, gij durft dien schurk verdedigen, die Rollier een verrader durft noemen?

— Gij had van zijn lijf moeten blijven! Ha, ha, omdat die sukkelaar krom en zwak is, durft gij hem te lijf, maar nu een man met twee armen u den strijd aanbiedt, nu strijkt gij de vlag!

— Ik vecht tegen geen patriot.

— Omdat gij te laf zijt.

— Te laf!

Dat woord striemde Peter Laenen in het gelaat als de slag van een karwats.

Te laf! Dat zou hij ondervinden! Als een getergde leeuw sprong hij op zijn reusachtgen, breedgeschouderden tegenstrever...

De twee mannen waren handgemeen, terwijl de boeren zich in een kring rond hen schaarden, en de Kromme jankend bleef rondloopen en aldus Giele's woede aanhitste.

Die onvoorziene strijd, plots in een gedeelte van het leger ontstaan, verwekte een algemeene opschudding.

Van alle kanten kwam men toegelopen; men drong en men stiet.

Het was een vreeselijke verwarring; honderden en honderden stapelden zich tegeneen.

— Wat is er gaande? vroeg Rollier, toen hij de ontbinding der gelederen zag, die een donker waas over zijn gelaat te voorschijn bracht.

— Ik weet het niet, antwoordde Jan Meving naast hem.

— Soldaten, die hun gelid verbreken, mompelde hij toornig en tevens bedroefd en richtte zich, met opgeheven hoofd, gezwind naar de samscholing.

— Een gevecht, generaal, klonk het alom.

Hij drong door de menigte heen, die ruimte voor hem maakte, tot op de plaats, waar de twee mannen met een vreeselijk gebeuk van vuistslagen op den grond worstelden.

Zijn krachtige handen grepen de twee vechters en rukte hen vaneen.

Eerst zag hij het bebloede, gezwollen gezicht van Giele Stevens.

Onverbiddelijk streng keek hij hem aan en men las de straf in zijne oogen.

Toen viel zijn blik op den ander, die geheel gekneusd en gewond uit den strijd kwam.

— Wat! gij! Pieter Laenen! riep de generaal.

Onwillekeurig liet Rollier den jongeling los. Zijn verbazing was groot en oprecht.

Hij kende Pieter Laenen als een voorbeeldigen, braven jongeling, welke geleerd, patriot in de ziel, en overigens zeer bezadigd was.

Giele had een goed hart, maar hij was ruw, wild, onbedeneerd, en dom als een os. Van hem begreep Rollier die vechtpartij, maar Pieter Laenen, die bijna fijn beschaafd mocht heeten.

— Wat beteekent dat? vroeg Rollier.

Laenen beurde het hoofd op.

— Het is mijn schuld, zei hij.

— Uw schuld?

— Ja, generaal.

— Dat kan ik moeilijk aannemen.

Rollier bekeek Giele.

Deze scheen beschaamd over hetgeen er gebeurd was. Nu hij Rollier vóór zich had en dezes open blik ontwaarde, verdween geheel het wantrouwen, dat de kreupele bij hem had verwekt.

— Het is mijn fout, zei Giele beschaamd.

— Ik moet weten wat er voorgevallen is, hernam Rollier met dezelfde onverbiddelijke strengheid.

Pieter Laenen had de schoone rol. Giele verwachtte, dat de jongeling de zaak zou uitleggen, en hij rilde reeds van onrust.

Hij had dus dat geteekend, venijnig ventje verdedigd, toen deze den veldoverste van verraad beschuldigde.

O, hij zonk van schaamte in den grond.

Het was plechtig geworden.

— Wat is hier geschied? vroeg Rollier, rondblikkend.

Niemand antwoordde.

De generaal werd steeds nieuwsgieriger. Waarom wilde men hem de reden van den twist verzwijgen?

— Pieter Laenen, hernam hij, ik gebied u, als generaal, mij te antwoorden. Waarom hebt gij gevochten?

— Omdat, generaal... omdat Giele mij een lafaard heeft genoemd.

Rollier bezag den jongeling, die nu voor zich heen blikte. Hij beseftte dat hier iets buitengewoons was omgegaan, en zijn ingeboren takt zei hem, dat het noch de plaats, noch het oogenblik was, om aan te dringen. Na eenige stonden stilte sprak hij :

— 't Is goed. Ik zal die zaak later onderzoeken en de plichtigen straffen.

Daarop wendde hij zich tot de anderen, en beval op militairen toon :

— In 't gelid... allen !

De massa vloede op zijn woord uiteen, en de rangen werden gezwind en behendig hervormd. Giele en Laenen bleven bebloed en gekneusd naast elkander staan. De eerste was beschaamd over zijn daad en had berouw. In een opwelling van bewonderenswaardige edelmoedigheid, trad hij naar Pieter. Hij stak hem de hand toe, zeggende :

— Vriend, ik heb ongelijk gehad, wilt gij mij vergeven?

Pieter aarzelde geen oogenblik.

— Wij hadden beiden ongelijk, antwoordde hij, de hand in die van zijn tegenstrever leggend, wij hadden groot ongelijk, naar de taal van dien venijnigen schelm te luisteren.

Giele knikte en sprak :

— Laat ons het gebeurde vergeten. Laat ons opnieuw vrienden worden. Ons bloed mag niet meer vlieten dan op het slagveld tegen den gemeenschappelijken vijand.

De rangen waren hervormd, de Kromme was spoorloos verdwenen, en de rust hersteld. Bleef er dan niets van het betreuenswaardige voorval over? Zat alles opnieuw in den haak, gelijk vroeger? Helaas, neen. Voor het oogenblik had de smaadtal nog geen vruchten gedragen, maar het zaad van wantrouwen was gestrooid en moest ontkiemen. Een leger, waarin het woord verraad is uitgesproken, wordt door een geheime vernielingskracht ondermijnd. Rollier bleef ongeschonden, doch zijn naam niet meer. Deze werd bezoedeld door een adder, ja, doch de glans ervan was getaand. In het groepje, waar de Kromme gesproken had, was de geestdrift van den morgen verdwenen. Het water overgaan, scheen hun nu iets droevigs. Wat wachtte hen aan den anderen kant van den stroom? Daaraan hadden zij tot nu toe nooit gedacht, en nu boezemde het hun bekommering in. Gelukkig kwam een ander feit de zielen weer wat opbeuren. Op het oogenblik dat Rollier het kommando tot marceeren zou geven, vernam men in een naburige straat het gerucht van stemmen en wapengekletter. Ieder spitste verwonderd de ooren. Wat beteekende dat rumoer?

— De Sanskulotten ! de Sanskulotten !

Die kreet, door een vreesachtige geslaakt, veroorzaakte een onbeschrijflijke verwarring. De vrouwen en kinderen, die zich met hun bloedverwanten bij de weerbare mannen onderhielden, vluchtten gillend en met de handen voor het gelaat weg in hun huizen. De mannen zelve bleven niet kalm. Weinigen van hen waren handgemeen geweest en wat is er in dat geval natuurlijker dan de schrik? Doch plots

ging er een algemeene schaterlach uit de rangen op, een lach, des te hartelijker, wijl ieder een zwaar pak van zijn hart voelde vallen. Daar kwam een groep vrouwen toegesnel, die, met keukenmessen, gaffels en stoofhaken gewappend, door een struische boerin werden aangevoerd. Zoohaast zij het leger der patriotten zagen, hieven zij een geschreeuw en gejoel aan, waartoe alleen vrouwen in staat zijn.

— Leven de patriotten ! Leven de jongens ! riepen ze. We gaan met u meê de Sanskulotten verjagen !

De aanvoerster, die een riek als wapen tilde, was een zwaar vrouwensch, met een omslagdoek kruiselings over de breede schouders en de machtige borsten, en wier flinke heupen een breed voetstuk voor haar postuur vormden. Rollier stond op dit oogenblik naast de eerste gelederen, in gezelschap van zijn moeder, zijn zuster en Meving. Toen de boerin den generaal bemerkte had, leidde zij hare groep tot bij hem en, zich voor hem plaatsend, zei ze vastberaden en kranig :

— Generaal, wij gaan meêvechten !

— Ja, wij gaan meêvechten tegen de Fransche bloedhonden, herhaalden de andere vrouwen in koor.

In de rangen der patriotten werd er gelachen en gejoel.

— Hé, Trientje, gaat gij ook meê? Kom hier, gij moogt tusschen ons in gaan.

— 't Is geen oorlog, maar Bostrooi's kermis.

— Joke, hebt ge uw vijf kleinen niet meêgebracht, die konden ook vechten?

— Zie, daar is Klaas zijn wijf. Die is moediger dan haar vent, want de bloodaard is gaan loopen.

Op het gelaat van Rollier had eerst een glimlach gezwefd, maar terstond daarop was hij weer ernstig geworden. Met deernis bezag hij die vrouwen, meest allen uit den boerenstand, bereid om ten oorlog te trekken, bereid om hun leven te offeren. Hoevel hadden zij moeten lijden, om zoo ver te komen? Hoe groot moest de nood wezen, dat zij tot dit uiterste oversloegen? Rollier stak zijn hand uit en het rumoer kwam tot bedaren. Met eene stem, vol ontroering, sprak hij :

— Vlaamsche vrouwen, mijn zusters, ik dank u voor de edele gevoelens, die u bezielen. Een land, dat zulke vrouwen heeft, is zijn ondergang niet nabij. Uw moed strekt ons tot waarborg voor hetgeen uw broeders en uw zonen zullen verrichten. Dank, dank ! Gij doet ons nog klaarder, nog duidelijker onzen plicht zien. Maar, mijne zusters, uwe plaats is niet op het slagveld, zij is aan den haard bij onze kinderen, bij onze zieken, bij onze ouden van dagen. Wil ik daarmee zeggen dat gij de wapens moet wegwerpen? Verre van mij. Dat elke Vlaamsche vrouw een scherp staal onder haar bereik houde, dat elk een dolk in haar boezem verberge, want weldra zullen de Fransche vluchtelingen hier voorbijsnellen. Dan zult gij uwe kinderen en zieken, uw erf, uw eigendom, en bijzonder uw eer, moeten verdedigen tegen die geile, bloeddorstige monsters. O, weest vrouw aan den haard, zacht en innig, doch wordt man, als men iets aanrandt, wat u heilig is. Indien gij dooden moet, doodt ! De heilige Schriftuur roemt het gedrag van Judith, die Holofernes het hoofd afsloeg. Doet gelijk die moedige vrouw van de Bijbel, indien men u honen durft. Weest moedig en sterk als Charlotte Corday, want hier is niet één Marat, hier zijn er honderden. En wanneer wij terug zullen keeren en het bloed uwe handen bevekt, weest gerust, mijne zusters, wij zullen u niet van ons afstooten, wij zullen, integendeel, uwe handen kussen, want dit bloed zal ons een waarborg wezen, dat gij zonder blozen uw echtgenoot of geliefde in de oogen kunt staren. Dit, mijne zusters, is uw plicht, en daarom heet ik u mijn strijdgenooten, en telt gij allen van dit oogenblik af in de rangen der patriotten.

Er weerklonk een langdurig gejubel.

Met eerbied en achting zagen de jongelingen nu naar de Vlaamsche meisjes, en menigene voelde een vonk in zijn hart ontkiemen. Als men terugkeeren zou, ja, zou men elkander wederzien in het vrijgevochten vaderland. Dan zou de patriot zijn patriottin naar het altaar leiden. Helaas, velen zouden de bruiloft sluiten, de eeuwige bruiloft, met den dood, en het sombere graf zou de huwelijksponde wezen.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen